

KURCZYĆ (7) *vb impf*

inf kurczyć (1). ◇ *praes 2 sg* kurczysz (1). ◇ *3 sg* kurczy (4). ◇ *imp 2 pl* kurczcie (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Skręcać, wykrzywiać (2) :

kurczyć kogo (1): proch wczyniony z Dragantu/ w ciepłej wodzie ku picciu dany/ żyły wewnętrzne porwane [!]/ y kurcz który wżytkiego człowieka kurczy/ *FalZioł* III 26c.

Zwrot: »szyję między ramiona kurczyć« = *wtulać głowę w ramiona* (1): *Opisthotonicus*, Ten który fziyę między ramioná kurczy. *Mącz* 266a.

2. Ściągać, zmniejszać; contrahere Cn [co] (3) :

a. O ilości (1) :

Zwrot: »liczbę kurczyć« (1): Nieday tego Boże [...] ábyfmy ták święte Boże y liczbę ich kurczyć/ ábyfmy żywotow ich nam przykłádných ośtrádać mieli *SkarŻyw* A5v.

b. O objętości (1) :

W połączeniu szeregowym (1): w Cieplicach [...] iefli był [...] źle do tego [*do kąpieli cieplicznej*] zrzádzony/ [...] vtefkní fye łobie: gdy wodá/ ciało łsie/ kurczy/ á fułzy *Oczko* 13v.

c. O długości; tu przen: powstrzymywać, powściągać [co] (1) :

Zwrot: »kurczyć rękę swoją« = *powstrzymywać się od ukarania kogo* (1): Długóz fye paftwić będą cí łprofní pogánie Nád námi? długoż máią ciebie bluźnić/ pánie? Czemu ták długo kurczyłz możną rękę fwoię? Podnieś wżdam kiedy wzgóřę/ podnieś práwą twoię. *KochPs* 110.

3. Zawężać, ograniczać; postępować jak skąpiec; tu w przen [co w kim, w czym] (2) :

Fraza: »nie kurczyć darow Bożych w sobie« = *korzystać z tego co komu Bóg dał, używać swojego mienia bez skąpstwa* (1): A człowiek pomierny/ poćciwy/ á łpokoiny/ który iuż żywot fwoy połtánowi/ iż ná thym przełtác może czo mu Pan Bog z łálki dáć á poruczyć raczy/ iż fie nie wyciąga ná zbytki/ nie kurczy też onych dárow Bożych w łobie iáko na iego łtanik należy/ tenći iedno dobrego/ á świętego/ á wefołego żywotá vżywa. *RejZwierc* 105v.

Szereg: »nie cieśnić ani kurczyć« (1): Nie cieśnić áni kurczćie miłości w fwoich domách/ y pojedynkowych pożytkách/ [...] Niech fię ná lud wżytek z was gor wyfokich iáko rzeká w rowne polá wylewa. *SkarKazSej* 670a.

Synonimy: **2. marszczyć, ściągać; 3. ograniczać.**

Formacje współrdzenne: *dokurczyć, kurczyć się, pokurczyć się, rozkurczyć się, skurczyć, skurczyć się; skurczać, skurczać się.*

Cf [KURCZĄCY], KURCZENIE